תנחומא בובר — נצבים

אתם נצבים היום כולכם וגו' (דברים כט ט), זש"ה הפוך רשעים ואינם ובית צדיקים יעמוד (וגו') (משלי יב ז), כל זמן שהקב"ה מסתכל במעשיהם של רשעים, ומתהפך בהם, אין להם תקומה, הפך במעשיהם של דור המבול, ולא היה בהם תקומה, מה כתיב בהם, וימח את כל היקום (בראשית ז כג), הפך במעשיהם של סדומיים, ולא היתה להם תקומה, שנאמר ויהפוך את הערים האל (שם יט כה), הפך במעשיהם של מצריים, ולא היתה בהם תקומה, שנאמר לא נשאר בהם עד אחד (שמות יד כח), הפך במעשיהם של בבל, ולא היתה להם תקומה, שנאמר והכרתי לבבל שם ושאר ונין ונכד וגו' (ישעיה יד כב), ועל כולם אמר דוד שם נפלו פועלי און דוחו ולא יכלו קום (תהלים לו יג), אבל ישראל נופלין ועומדין, שנאמר אל תשמח אויבתי לי כי נפלתי קמתי וגו' (מיכה ז ח), ואומר כי אני ה' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם (מלאכי ג ו), אמר ר' חנינא בר פפא אמר הקב"ה מעולם לא הכיתי אומה ושניתי בה, אבל אתם בני יעקב לא כליתם, שנאמר חצי אכלה בם (דברים לב כג), חצי כלין והם אינם כלין, וכן אמרה כנסת ישראל דרך קשתו ויציבני כמטרא לחץ (איכה ג יב), למה הדבר דומה, לגבור שהעמיד את הקורה, וזורק בהם את החצים, חצים כלים, והקורה עומדת, אף כך ישראל, כל זמן שהיסורין באין עליהם, היסורין כלים, והם במקומם עומדין, לכך נאמר הפוך רשעים ואינם [וגו'].

[אתם נצבים היום]. אמר חזקיה בנו של ר' חייא, למה נסמכה פרשה זו לפרשת קללות, לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר שתים בפרשה זו, חוץ מארבעים ותשע שנאמרו בתורת כהנים, מיד הריקו פניהם, ואמרו מי יוכל לעמוד באילו, מיד קרא אותם משה, והיה מפייסן בדברים.

מה כתיב למעלה מן הענין, ויקרא משה אל כל (זקני) ישראל [ויאמר אליהם] אתם ראיתם וגו' (דברים כט א), המסות הגדולות וגו' (שם שם ב), ותבואו אל המקום הזה וגו' (שם שם ו), ואתם מפני מה לא כליתם, ואתם לא שמעתם בקולי, ואתם אמרתם לפני דברים שאתם חייבים עליהם כלייה, ולא עשיתי אתכם כלה, שנאמר אבותינו במצרים לא השכילו נפלאותיך וגו' (תהלים קו ז), ולא עוד אלא אמרתם לעגל אלה אלהיך ישראל (שמות לב ד), ואם תאמרו מפני מה אומות העולם מתחייבין כלייה, ואנו קיימין ועומדין, לפי כשבאין עליהם יסורין מבעטין בהם, ואינם מכירין שמו של הקב"ה, שנאמר שפוך חמתך אל הגוים אשר לא ידעוך וגו' (תהלים עט ו), אבל ישראל כשהיסורין באין עליהם נכנעים, שנאמר צרה ויגון אמצא ובשם ה' אקרא (שם קטז ג ד), לפיכך אמר הקב"ה אע"פ שהקללות באות עליכם, הן הן מעמידות אתכם, וכן הוא אומר למען ענותך ולמען נסותך להיטיבך באחריתך (דברים ח טז), כך אמר משה לישראל אע"פ שהיסורין באין עליכם יש לכם עמידה, לכך נאמר אתם (לכך נאמר אתם) נצבים.

ד"א אתם נצבים היום. מה היום פעמים מאפיל, פעמים מאיר, אף אתם אע"פ שאפילה לכם הקב"ה עתיד להאיר לכם אור עולם, שנאמר והיה לך ה' לאור עולם (ישעיה ס יט), אימתי כשתהיו כולכם אגודה אחת, שנאמר [ואתם הדבקים בה' אלהיכם] חיים כולכם היום (דברים ד ד), בנוהג שבעולם אם נוטל אדם אגודה של קנים שמא יכול לשברם בבת אחת, ואילו נוטל אחת אחת אפי' תינוק יכול ומשברם, וכן אתה מוצא שאין ישראל נגאלים עד שיהיו אגודה אחת, שנאמר בימים (ההם) [ההמה] ובעת ההיא נאם ה' יבואו בני ישראל [המה] ובני יהודה יחדו (ירמיה נ ד), ואומר [בימים (האלה)] [החמה] ילכו בית יהודה על בית ישראל ויבואו יחדיו מארץ צפון (שם ג יח), כשהן אגודים מקבלים פני שכינה.

ראשיכם שבטיכם (דברים כט ט). אע"פ שמניתי לכם ראשים ושופטים זקנים ושוטרים, כולכם שוין לפני, שנאמר כל איש ישראל (שם).

ד"א כולכם ערבים זה בזה, אפי' צדיק אחד ביניכם, כולכם עומדין בזכותו, ולא אתם בלבד, אלא כל העולם כולו, שנאמר וצדיק יסוד עולם (משלי י כה), וכשאחד חוטא כל הדור לוקה, וכן אתה מוצא בעכן, הלא עכן בן זרח מעל [מעל] בחרם ועל כל [עדת] ישראל היה קצף והוא איש אחד ולא גוע בעונו (יהושע כב כ), מדת פורענות מועטת, והדור נתפש, מדה טובה מרובה, על אחת כמה וכמה, לכך נאמרכל איש ישראל, ולא גדולים שבכם בלבד, אלא טפכם נשיכם וגרך (דברים כט י), לכך נאמר כל איש, שבשר ודם מרחם על הזכרים יותר מן הנקבות, אבל הקב"ה אינו כן, אלא ורחמיו על כל מעשיו (תהלים קמה ט), על הזכרים ועל הנקבות, על הצדיקים ועל הרשעים, שנאמר מחוטב עציך עד שואב מימיך (דברים כט י), אמר ר' יצחק בן טבלי מלמד שבאו הגבעונים אצל [משה ולא קיבלן, ובאו אצל] יהושע וקיבלן, שנאמר (ועשו) [ויעשו] גם המה בערמה (יהושע ט ד), מהו גם המה, מלמד שבאו אצל משה ולא קיבלן.

לעברך בברית ה' אלהיך ובאלתו (דברים כט יא). שלש בריתות כרת הקב"ה להם לישראל, אחת כשיצאו ממצרים, ואחת כשעמדו לפני הר סיני, (ואחת בחורב), ואחת כאן, ולמה כרת עמהן כאן, מפני שאותה שכרת עמהם (בשלוה) [בטלוה] ואמרו אלה אלהיך ישראל (שמות לב ד), לפיכך חזר וכרת עמהם בחורב, וקבע ליה קללה למי שחוזר בדבריו, ואין לשון עברך, אלא כאדם שאומר לחבירו תעבור בי קללה זו, אם חוזר בדבר זה, וכן אתה מוצא כשהכעיסו להקב"ה והלכו בגלות, מה דניאל אמר וכל ישראל עברו את תורתך [וגו'] ותתך עלינו (את) האלה (ואת השבועה) [והשבועה] (דניאל ט יא), ואין אלה אלא קללה, שנאמר והיתה האשה לאלה (במדבר ה כז), ללמדך שכשם שמשביעין את הסוטה, כך השביע הקב"ה את ישראל, ושמא תאמרו כל הטורח הזה למה, לא מפני שאני צריך לכם, אלא מה אעשה לכם שכבר נשבעתי לאבותיכם שלא אשנה בכם ובבניכם עד עולם, לכך נאמר למעל הקים אותך היום לו לעם [וגו] (דברים כט יב), ואומר מלך אסור ברהטים (שה"ש ז ו), ואין אסור אלא שבועה, שנאמר ואסרה אסר (במדבר ל ד), לפיכך אינו יכול לעבור על שבועתו.

וכן אתה מוצא כשביקשו לפרוק עול בימי יחזקאל, כתיב באו אנשים (מבני) [מזקני] ישראל לדרוש את ה' (יחזקאל כ א), אמרו לו בן אדם כהן הקונה את העבד, מהו שיאכל בתרומה, אמר להם יאכל, אמרו לו אם חזר כהן ומכרו לישראל לא יצא מרשותו, אמר להם הן, (אמר להם) [אמרו לו] אם אנו יצאנו מרשותו של הקב"ה, נהיה כאומות העולם, אמר להם יחזקאל (העלה) [והעולה] על רוחכם היו לא תהיה אשר אתם אומרים נהיה כגוים [וגו'] חי אני נאם [אדני] ה' אם לא [ביד חזקה ובזרוע נטויה] ובחימה שפוכה (וביד חזקה) אמלוך עליכם (שם שם לב לג), אמר להם כל זמן שלא מכרו ברשותו הוא, ואתם לא נמכרתם בדמים, שנאמר [כי] כה אמר ה' חנם נמכרתם (ישעיה נב ג).

למען הקים אותך היום לו לעם וגו' (דברים כט יב). שלא אחזור בדבר שנשבעתי לאבותם. ולא אתכם לבדכם (שם שם יג), אלא אף דורות העתידין לבא היו שם, שנאמר כי את אשר ישנו פה עמנו וגו' ואת אשר איננו פה עמנו היום (שם שם יד), ולמה אומר ישנו פה ולמה אומר איננו פה, לפי שכל הנפשות היו שם, והגוף עדיין לא נברא, לפיכך לא נאמר כאן עמידה, אמר ר' אלעזר תבא מאירה על לבן שאמר ליעקב למה גנבת את אלהי (בראשית לא ל), לעצמה אינה יכולה להציל [מן הגניבה] לאחרים היאך יכולה להציל, אבל ישראל אינו כן, שנאמר הוא תהלתך והוא אלהיך (דברים י כא), והוא משמר את ישראל כאב המשמר את הבן, שנאמר הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל (תהלים קכא ד).

חסלת פרשת נצבים